

КООПЕРАТИВЛАРНИ ТАШКИЛ ETISH VA ULARNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Ilmiy rahbar: i.f.d.,

(DSc) professor Farmonov.T.

Talaba: Turopov.Sh.U

Elektron manzil:

turopovshohruh1212@icloud.com

Аннотация: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligida boshqaruv shakli, uning yangi bosqichga olib chiqilishi, kooperativlarni tashkil etish va ularni boshqarish va uni rivojlantirish borasidagi masalalar ko'rib chiqilgan. Qishloq xo'jaligi sohasida olib borilayotgan izlanishlarning nazariyasi hamda ularning amaliyotga tadbiriga ko'rsatilgan va ushbu sohada xizmatlar samaradorligini oshirishga qaratilgan chora- tadbirlar tahlil etilgan.

Калит со'злар: kooperativ, klaster, konsalting xizmatlari, , resurslar bozori, investitsiyalar, axborot- kommunikatsiya texnologiyalari, xorij tajribalari.

Kooperativlar – bu a'zolari o'rtasida iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarni o'rtoqlashish maqsadida tashkil etilgan, o'z resurslari va mehnatini birlashtiradigan, non-kommertsiya faoliyatini yuritadigan, ijtimoiy mas'uliyatga asoslangan tuzilmalardir. Kooperativlar, ayniqsa, qishloq xo'jaligi, xizmatlar, ishlab chiqarish va kredit sohalarida katta ahamiyat kasb etadi. Ular iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda, ijtimoiy tenglikni yaratishda va yirik kompaniyalar tomonidan ekspluatatsiya qilinadigan kichik va o'rta ishlab chiqaruvchilarning manfaatlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi.

Kooperativ tashkil etishning bir nechta asosiy tamoyillari mavjud. Bular quyidagilardir:

1. Ijtimoiy adolat va tenglik: Kooperativlarda barcha a'zolar teng huquqlidir. Har bir a'zo o'zining moliyaviy yoki mehnat resurslari bilan tashkilot faoliyatiga hissa qo'shadi. Qarorlar kooperativ a'zolari tomonidan bir ovozdan qabul qilinadi.

2. O'zaro yordam: Kooperativlar o'z a'zolari o'rtasida yordamni ta'minlashga qaratilgan. Bu, masalan, qishloq xo'jaligida mahsulotni sotish yoki xarid qilish, kreditorlarga qarzlarni to'lash kabi umumiy manfaatlarga asoslangan faoliyatni anglatadi.

3. Xizmatlar va resurslar almashinuvi: Kooperativlar a'zolarining resurslarini birlashtirishi, ularga texnologik yordam yoki biznes imkoniyatlarini yaratishi mumkin. A'zolar o'rtasida ishlab chiqarish va xizmatlar almashinuvi, o'zaro yordamni kuchaytiradi.

4. Barqaror rivojlanish: Kooperativlar uzluksiz o'sish va barqaror rivojlanish uchun iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatlarni hisobga oladilar. Bu uzoq muddatli yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.

Kooperativni tashkil etish jarayoni

1. Kooperativ tashkilotchilarini aniqlash: Kooperativ tashkil etishdan avval, a'zolari aniqlash zarur. Bu jarayonni boshlash uchun bir nechta shaxslar yoki tashkilotlar o'zaro manfaatlar va maqsadlarni belgilashlari kerak. A'zolari jalb qilishda, ularning o'zaro ishonchi va hamkorlik qilishga tayyorligi muhim rol o'ynaydi.

2. Ma'lumot yig'ish va tadqiqot o'tkazish: Bozorni tahlil qilish, iqtisodiy imkoniyatlarni o'rganish va ehtiyojlarni aniqlash muhim. Tashkilotning faoliyat ko'lamini aniqlash, kerakli resurslar va boshqaruv tizimini yaratish zarur.

3. Huquqiy asoslarni yaratish: Kooperativ tashkil qilish uchun kerakli huquqiy asoslar tayyorlanishi zarur. Bu uchun kerakli hujjatlar, nizomlar, va tashkilotning faoliyatini boshqarish bo'yicha qo'llanmalar ishlab chiqilishi kerak. Kooperativning yuridik holatini aniqlash hamda rasmiylashtirish jarayonini amalga oshirish zarur.

4. Moliyaviy resurslarni jalb qilish: Kooperativning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun kapital va mablag'lar zarur. Ushbu mablag'lar kooperativ a'zolarining o'z hissa qo'shishlari yoki tashqi manbalardan (masalan, bank krediti yoki hukumatning qo'llab-quvvatlash dasturlari) olingan mablag'lar orqali ta'minlanadi.

5. Boshqaruv tizimini yaratish: Kooperativlar uchun samarali boshqaruv tizimi zarur. Boshqaruv tizimi, kooperativning ichki ishlashini tashkil etadigan va qarorlar qabul qilishda qatnashadigan tizim bo'lishi kerak. Bu tizimda, aniq vazifalar va mas'uliyatlar belgilanishi lozim.

Kooperativlarni rivojlantirish yo'llari

1. Ta'lim va malaka oshirish: Kooperativlarning muvaffaqiyati ko'pincha a'zolarining bilimlari va ko'nikmalariga bog'liq. A'zolarni o'qitish, malaka oshirish va yangi texnologiyalarni joriy etish kooperativning rivojlanishiga yordam beradi.

2. Innovatsiyalarni joriy etish: Yangi texnologiyalarni qo'llash, ishlab chiqarishni takomillashtirish va samaradorlikni oshirish kooperativning barqaror rivojlanishiga yordam beradi. Innovatsiyalarni joriy etish orqali kooperativlar raqobatbardoshligini oshirishi mumkin.

3. Marketing va savdo strategiyasini rivojlantirish: Kooperativlarning muvaffaqiyati ko'pincha ularning mahsulotlarini sotish va ularga bo'lgan talabni oshirishga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Qishloq xo'jaligi kooperativi to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2024-yil 17-sentabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007-yil 10-apreldagi “Qishloq xo‘jaligida erkin bozor munosabatlarini yanada rivojlantirishning qo‘shimcha chora tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-205-son.
3. www.Lex.uz
4. www.stat.uz.
5. www.sug'urta.uz
6. www.uzbekinvest.uz
7. www.review.uz